
Introducció a l'enfocament econòmic aplicat a la ciència política

P08/12001/02160

Ana Sofía Cardenal Izquierdo

Temps mínim de dedicació recomanat: 2 hores

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. Els orígens de l'enfocament econòmic	7
1.1. L'elecció pública	8
1.2. La teoria política positiva	11
Resum	16
Exercicis d'autoavaluació	17
Solucionari	19
Glossari	20
Bibliografia	21

Introducció

Aquest mòdul intenta de ser una introducció a l'enfocament econòmic aplicat a la ciència política. Aquest enfocament és una manera d'enfrontar-se amb els problemes i analitzar-los que sobretot és pròpia dels economistes i que no s'ha de confondre amb l'objecte d'estudi que tradicionalment associem amb l'economia: els processos de producció, distribució i consum de béns.

L'enfocament econòmic es distingeix per ser una manera d'abordar els problemes i d'entendre la naturalesa de l'empresa científica que és més pròxim a les ciències naturals i a les matemàtiques que a les ciències socials. Concretament, aquest mode d'aproximació als fenòmens socials i polítics es caracteritza per la utilització del mètode deductiu i per accentuar el caràcter no solament explicatiu sinó fonamentalment predictiu de la ciència. En aquest sentit, es diu de l'enfocament econòmic que és "axiomàtic, econòmic, mecànic i matemàtic" (Barry, 1970).

Es caracteritza també (encara que en diferent grau segons la tradició) per la utilització d'elements i de supòsits inspirats en la microeconomia, concretament, en la teoria del consum general o del model d'equilibri de preus. Les semblances amb la microeconomia s'observen en la unitat d'anàlisi d'aquest enfocament –l'individu; en l'atribució d'uns fins a l'individu i en la presumpció que l'individu persegueix els seus fins racionalment. Com assenyala B. Barry, en el fons és un enfocament sobre la **lògica de l'elecció** individual.

B. Barry deixa constància de la manera característica d'enfrontar-se amb els problemes de l'enfocament econòmic i de la lògica que el caracteritza en la citació següent:

"Quan un economista vol estimar què és probable que ocorri en una situació de cert tipus, probablement el seu primer pas serà construir el que avui dia és anomenat un *model*. El model serà una simplificació deliberada del tipus de situació sobre la qual vol pensar. Ell postularà l'existència d'un nombre d'agents individuals, amb certs fins (com maximitzar els seus ingressos), i després tractarà de resoldre d'una manera deductiva la manera en què aquests agents actuaran en una situació que els presenta certes alternatives, sota el supòsit que perseguiran els seus fins racionalment."

B. Barry (1970). *Sociologists, Economists, and Democracy*.

Objectius

Els objectius principals d'aquest mòdul introductori a l'assignatura es poden resumir en la relació següent:

- 1.** Conèixer l'origen de l'enfocament econòmic.
- 2.** Conèixer les característiques més importants de l'enfocament econòmic i la seva aplicació a la ciència política.
- 3.** Diferenciar l'elecció pública i la teoria política positiva com les escoles que més impacte tenen sobre l'enfocament econòmic de la política.
- 4.** Conèixer els elements principals de les dues escoles.

1. Els orígens de l'enfocament econòmic

L'enfocament econòmic té el seu origen intel·lectual més remot en la línia de pensament iniciada per Jeremy Bentham i James Mill al s. XVIII. Partint d'alguns treballs previs, J. Bentham va formular la **teoria de l'utilitarisme** que va utilitzar com a principi general per a explicar el comportament humà i la va aplicar a l'àmbit del govern. La línia d'investigació oberta per Bentham va tenir molta més influència en el camp de l'economia que en el de la política. D'aquesta manera, l'utilitarisme es va convertir en una teoria posteriorment desenvolupada per l'economia i abandonada per la política.

L'origen més recent de l'enfocament econòmic cal situar-lo després de la Segona Guerra Mundial, amb el desenvolupament modern de la ciència política com a disciplina. La Segona Guerra Mundial va marcar un canvi de paradigma en la disciplina que va significar un gran avenç en la seva evolució: l'enfocament juridicodescriptiu fins llavors dominant va ser substituït per una nova perspectiva influïda pel conductisme llavors en voga en la psicologia i la sociologia. Aquest enfocament tendia a posar l'accent en la utilització de tècniques quantitatives com a manera de verificar hipòtesis sobre el comportament humà.

Malgrat importants limitacions, el behaviorisme (com es coneix l'enfocament socioquantitativista dominant després de la Segona Guerra Mundial) va inaugurar una nova etapa en l'evolució de la ciència política a causa de l'èmfasi que aquest enfocament posava en el mètode científic (en aquest cas, limitat a la utilització intensiva de tècniques quantitatives) com a mode de verificació de les hipòtesis. En aquest sentit el behaviorisme va representar un primer moviment cap a la projecció de la ciència política com a disciplina científica.

El behaviorisme no solament va marcar el principi de l'evolució de la disciplina orientat a aconseguir l'estatus de ciència, sinó que també va inaugurar una llarga etapa caracteritzada per la influència dominant de la sociologia i el mètode discursiu en la disciplina. Aquesta tradició es va començar a veure amenaçada en els anys setanta, amb la irrupció de l'**enfocament econòmic**.

El que avui s'entén per enfocament econòmic de la política és el resultat de l'evolució de dos corrents diferents:

- l'elecció pública (*public choice*);
- la teoria política positiva.

Aquests dos corrents s'associen amb diferents centres acadèmics en què van experimentar el seu màxim desenvolupament –la Universitat de Virginia i la Universitat de Rochester, respectivament–, evolucionen en diferents discipli-

nes (l'economia i la ciència política, respectivament) i estan representades per J. Buchanan i G. Tullock (l'elecció pública) i W. Riker (la teoria política positiva). A continuació s'explica l'origen i les característiques de cada un d'aquests corrents.

1.1. L'elecció pública

L'enfocament de l'elecció pública va néixer en els departaments d'economia de l'acadèmia dels Estats Units. Concretament, va sorgir de qüestionar la imatge mítica i benèvola del Govern que predominava entre els economistes en els anys cinquanta i seixanta. El desenvolupament més important d'aquest enfocament va tenir lloc a la Universitat de Virginia, on treballaven com a professors els seus dos representants més importants, James Buchanan i Gordon Tullock.

En els anys seixanta, representants d'aquest enfocament van crear la Public Choice Society, l'objectiu de la qual era reunir acadèmics d'altres disciplines que compartien l'enfocament de l'elecció racional. Amb això, l'elecció pública va adquirir l'estatus de corrent i es va estendre a altres centres acadèmics i a altres disciplines. El mitjà principal de difusió d'aquest corrent des de llavors ha estat la revista *Public Choice*.

En els anys cinquanta i seixanta, la imatge del Govern que predominava entre els economistes era la que era un instrument corrector capaç de conduir els mals d'aquest món cap a la bondat. Els economistes observaven que mentre que hipotèticament s'atribuïa al mercat competitiu una gran eficiència en l'assignació dels recursos, el món real estava farcit d'"errors" del mercat.

Els economistes entenien que la seva funció essencial estava a buscar "solucions" a aquests problemes que després el Govern adoptaria seguint el principi d'augmentar el benestar social que orientava la seva actuació.

Exemples d'errors

Alguns d'aquests errors eren les externalitats, una producció subòptima de béns públics, les asimetries en la informació, etc.

Aquesta imatge del Govern va començar a ser qüestionada en les aules per grups d'estudiants que van començar a adonar-se que no es corresponia amb les observacions del món real. Aquests estudiants van constatar que, primer, el Govern no sempre adoptava les solucions òptimes proposades pels economistes i que, segon, no sempre generava eficiència econòmica en la seva forma d'intervenir.

Els economistes i el Govern

Els economistes tendien a afavorir l'eliminació de barreres comercials com les tarifes duaneres que concentraven beneficis en algunes indústries; tanmateix, observaven que els governs tendien a adoptar-les. També s'oposaven als subsidis en els preus de l'agricultura i als salaris mínims i, en canvi, observaven que ambdós eren un resultat natural dels processos polítics.

Per tant, la pregunta per a aquests estudiants va passar a ser la següent: si els governs hi són per a corregir els errors de mercat, per què intervenen de manera que generen ineficiències econòmiques? La resposta a aquesta pregunta l'aporta l'enfocament de l'elecció pública.

L'elecció pública constata que el govern no és un actor unitari al qual es pot atribuir una intencionalitat i, per tant, dotat d'una dimensió moral. Per contra, el govern s'entén com un *conjunt de processos* per mitjà dels quals els individus que en formen part es relacionen. Les decisions i les polítiques governamentals són el resultat de les interaccions entre els individus que formen part del govern i aquestes interaccions s'estructuren per mitjà de les regles que defineixen el sistema polític i constitucional. Partint d'aquesta reconceptualització de l'objecte d'estudi, l'elecció pública dirigeix els seus esforços a analitzar la manera en què funciona el procés polític.

Una característica fonamental d'aquest enfocament és que aplica el raonament econòmic al procés polític. Parteix del fet que els supòsits que són vàlids per a explicar el comportament dels agents en el mercat –la búsqueda de l'interès pròpi i la racionalitat– també ho són per a explicar el comportament individual en l'àmbit de la política.

D'aquesta manera, l'elecció pública explica el procés polític mitjançant les interaccions entre individus racionals que persegueixen el seu propi interès.

A partir d'aquí, l'elecció pública modela el procés polític amb uns quants agents –els polítics, els votants i els buròcrates– als quals atribueix unes motivacions semblants a les que en economia s'atribueix tradicionalment als agents en el mercat– productors i consumidors. En aquest model els polítics persegueixen guanyar eleccions i es presenten com a **maximitzadors de vots**.

La seva motivació fonamental és atreure vots que els permetin d'augmentar les probabilitats de guanyar eleccions.

Els votants busquen maximitzar el seu benestar votant aquells candidats que esperen que desenvolupin les polítiques públiques de la seva preferència. La probabilitat infinitesimal que un votant determini amb el seu vot un resultat electoral té conseqüències teòriques i pràctiques importants. Primer, dóna lloc al que es coneix com la *paradoxa del votant*. Segon, a causa de l'elevat cost

Comportament dels agents i individual

Si la recerca de beneficis com ara la riquesa, el poder i el prestigi motiven els individus en l'àmbit del mercat, no hi ha cap raó per a creure que aquests mateixos elements no motiven també els individus en la sorra política.

Polítics

Al marge de les raons –públiques o privades– que expliquen la seva opció per la política, els polítics necessiten guanyar eleccions per a poder dur a terme els seus fins (siguin aplicar les seves polítiques preferides o augmentar la seva riquesa, poder i prestigi).

Vegeu també

La paradoxa del votant s'explicarà més endavant.

d'informar-se, tendeix a explicar la inversió escassa que el ciutadà fa en la tasca d'adquirir informació (cosa que permet d'encunyar el terme d'*ignorant racional* aplicat al votant). Al seu torn, aquesta asimetria en la informació exerceix un paper central en la interacció entre els polítics i els votants que explica algunes característiques essencials del procés polític, com la influència dels grups d'interès, el paper dels partits polítics i la ignorància del votant.

Finalment, els buròcrates busquen maximitzar el pressupost públic a fi d'augmentar el seu poder, la seva influència i la seva renda. Un pressupost públic més elevat augmenta la influència, el poder i el prestigi del buròcrata perquè amplia el seu marge de discrecionalitat a l'assignació dels recursos públics i augmenta la seva renda.

Finalment, l'elecció pública es caracteritza per la importància central que adquireixen les regles en l'explicació dels diferents resultats polítics. Atès que parteix del supòsit que els individus busquen el seu propi interès i no el ben aliè, el que fa possible la transformació dels interessos individuals en diferents resultats polítics són les regles que estructurin les interaccions humanes. Les regles polítiques i constitucionals contribueixen a explicar diferents resultats polítics mitjançant la manera en què influeixen en els incentius que enfronten els individus.

D'això també es deriva que la clau per aconseguir resultats socialment beneficiosos està en el disseny de regles capaces d'harmonitzar els interessos privats dels individus amb l'interès de la majoria de ciutadans.

L'interès de l'elecció pública pel procés polític i les seves característiques institucionals ha derivat en dues grans línies de reflexió i de producció científica. Una d'aquestes línies s'ha ocupat de descriure el procés polític tractant d'identificar els elements principals de distorsió que produeixen resultats socialment ineficients. Dins d'aquesta línia destaca un vertader subcamp que s'ocupa de caracteritzar les activitats de recerca de rendes com l'element principal de distorsió del procés polític. Aquesta línia també ha aspirat a identificar els trets institucionals que distingeixen la política del mercat i que tendeixen a explicar les patologies del procés democràtic. Aquests trets, vinculats a la centralització i a la falta de competència entre les unitats governamentals, tendeixen a conduir a la preponderància dels interessos especials sobre els interessos comuns i expliquen el predomini dels processos de curt termini i el malbaratament associat a l'aparell burocràtic.

L'altra gran línia de reflexió s'ha ocupat de proposar reformes institucionals que intenten de corregir els problemes principals de l'organització política –la centralització i la falta de competència entre les diferents unitats de govern– amb la finalitat de millorar substancialment la qualitat del procés polític.

Lectura recomanada

Totes les característiques essencials del procés polític estan exposades brillantment en el treball clàssic sobre l'enfocament econòmic de la democràcia de l'autor següent: **A. Downs** (1957). *An Economic Theory of Democracy*. Nova York: Harper.

1.2. La teoria política positiva

A diferència de l'escola de l'elecció pública, el desenvolupament de la qual s'origina en l'economia, la teoria política positiva evoluciona i es desenvolupa en la ciència política com una resposta a necessitats específiques de la disciplina. Concretament, la teoria política positiva sorgeix de l'intent de convertir l'estudi de la política en una vertadera ciència. L'origen politològic d'aquest corrent comporta una adaptació genuïna de l'enfocament econòmic a les especificitats pròpies de la política que legitima aquest enfocament per si mateix i que li permet de defensar-se de les acusacions d'imperialisme de l'economia sobre la política.

El desenvolupament de la teoria política positiva està vinculat inextricablement a la trajectòria personal i intel·lectual de William H. Riker. Riker va fundar la teoria política positiva per mitjà de l'esforç teòric de síntesi que ell mateix va fer i de la seva intensa tasca de construcció institucional que va donar nom a l'escola de referència d'aquest enfocament: la Universitat de Rochester.

William H. Riker es va doctorar en Ciència Política per la Universitat de Harvard el 1948 amb una tesi sobre els consells de les organitzacions Industrials que reflectia la metodologia típica del moment de l'estudi de cas. Com a estudiant, Riker va viure uns anys crítics en el procés de definició de la disciplina. D'una banda, en universitats d'elit com Harvard encara predominava l'enfocament juridicodescriptiu i la metodologia d'estudi de casos que havia estat dominant en els anys trenta. De l'altra, amb l'apogeu del behaviorisme en els anys immediatament posteriors a la Segona Guerra Mundial, s'iniciava un debat intens dins els cercles acadèmics sobre el mètode i l'objecte propis de la disciplina.

Des dels seus anys com a estudiant de tercer cicle, Riker s'havia mostrat intel·lectualment insatisfet amb l'enfocament d'estudi de casos que la ciència política compartia amb altres disciplines com la història legal o l'administració pública. El 1949 va aconseguir la seva primera feina com a professor en el Lawrence College a Wisconsin i allà va romandre una dècada treballant en la construcció d'un petit departament de ciència política i lluitant per articular les seves idees sobre un nou enfocament metodològic per a la ciència política.

Riker buscava un nou mètode que servís com a plataforma sobre la qual construir una nova i sòlida ciència de la política. Amb aquest fi va començar a reparar en un conjunt de treballs, la major part elaborats per investigadors de la RAND Corporation, que es distingien per abordar els processos polítics amb un llenguatge matemàtic. Dins d'aquesta línia destacaven el treball de L.S. Shapley i Martín Shubik publicat el 1954 en què aquests investigadors feien un tractament formal sobre el que anomenaven *índexs de poder*.

W. Riker

Atesa la connexió íntima entre el desenvolupament de la teoria política positiva i la biografia intel·lectual de W. Riker, és pertinent exposar l'evolució d'aquest enfocament mitjançant la trajectòria acadèmica de W. Riker.

Altres obres excel·lents

També sobresortien les obres següents:

J. Von Neumann i O. Morgenstern (1947). *The Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton: Princeton University Press.

K. Arrow (1951). *Social Choice and Individual Values*. New Haven: Yale University Press.

D. Black (1948). "On the Rationale of Group Decision Making". *Journal of Political Economics*.

A. Downs (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper.

Tots aquests treballs tenien en comú l'ús del llenguatge formal per a abordar processos socials i l'axiomatització dels principis de l'acció racional.

El treball clàssic de Von Neumann i Morgenstern va servir com un punt d'origen definitiu a una teoria de l'elecció racional de l'acció humana perquè aquest text axiomatitzava els principis de l'acció racional.

Els treballs de Black i Arrow van contribuir a una nova manera de considerar el problema dels resultats col·lectius produïts per mitjans diferents al mercat, com la votació. Ambdós van fer contribucions importants al camp de l'elecció social en considerar el problema (conegut com la *paradoxa de Condorcet*) que plantejava l'existència de cicles a la votació per als resultats col·lectius. Black va buscar una sortida al problema dels cicles a la votació que passava per establir una restricció en la llibertat de votar consistent a alinear els temes en una sola dimensió política. Arrow va demostrar amb el seu famós **teorema de la impossibilitat** que no hi ha cap regla que compleixi certes condicions mínimes de justícia (com la igualtat i l'anonimat dels votants) i que alhora assegurés sempre un resultat col·lectiu coherent, no arbitrari i que tingui significat. Riker va saber captar la importància teòrica d'aquestes demostracions per a la pràctica política.

Finalment, el treball de Downs avaluava els fins del govern d'acord amb els interessos dels individus que el componien aplicant una lògica similar a la que després seria característica de l'escola de l'elecció pública. Downs també va concloure que en la seva intenció de guanyar eleccions i maximitzar vots, els partits polítics tendien a moure's cap al centre de l'espai polític.

Riker no solament va saber reconèixer la importància teòrica d'aquests treballs, que havien passat gairebé inadvertits per al corrent dominant dins la disciplina, sinó que va començar a treballar en una síntesi en què va intentar d'articular les idees principals que apareixien en aquests treballs. Després d'una sèrie de treballs temptatius cap a la seva síntesi teòrica, va aparèixer la seva obra *The Theory of Political Coalitions* (1963) que va servir de manifest a la seva ja bastant ben articulada teoria política positiva. En la part introductòria d'aquest llibre, titulada "The prospect of a Science of Politics", explicitava els principis que havien d'articular una nova ciència de la política.

En primer lloc, aquesta nova ciència havia d'aspirar a construir-se sobre una base deductiva derivada d'una sèrie d'axiomes justificats intuïtivament i sotmesos a contrastació empírica. Seria una teoria **positiva** perquè els principis que informarien i servarien de base a la lògica deductiva serien afirmacions que descriuen el món i no enunciats sobre la manera en què hauria de funcionar el món.

The Theory of Games and Economic Behavior

El llibre era innovador en molts aspectes i, entre les seves contribucions originals, desenvolupava la teoria dels jocs com una extensió de les matemàtiques.

En segon lloc, la nova ciència es caracteritzaria per emprar una anàlisi micro ancorada en l'estructura de decisió individual dels agents per a explicar els resultats col·lectius. Establint un paral·lelisme amb fenòmens físics que poden ser predits a partir del comportament de les seves partícules (els àtoms), Riker postulava que els resultats col·lectius podien ser predits per mitjà del comportament dels agents individuals. Al seu torn, les accions dels agents individuals podien ser predites coneixent les preferències de l'individu i l'entorn dins del qual estructura les seves eleccions.

D'aquesta manera, es podrien modelar els resultats col·lectius a partir de l'anàlisi de les decisions individuals.

El poder del llibre residia en el fet que, a més d'explicitar els principis constitutius de la nova ciència de la política, en la segona part mostrava la manera en què calia aplicar-los a la construcció d'una teoria sobre les coalicions polítiques.

El treball de síntesi elaborat per Riker s'hauria pogut quedar en un esforç aïllat si la Universitat de Rochester no hagués posat la mirada en ell per a liderar la construcció del departament de ciència política d'aquesta Universitat el 1963. Immediatament es va posar mans a l'obra, va dissenyar un nou currículum que incorporava cursos amb un fort contingut metodològic i de teories positives i va incorporar nous professors al departament. En poc temps va començar a graduar estudiants de llicenciatura i de grau i el Departament de Ciència Política de Rochester va passar de no figurar en el rànquing del Consell d'Educació Americà a ocupar el lloc número catorze.

Riker va continuar treballant

Durant aquests anys, Riker continu treballant per a projectar la teoria política positiva més enllà de Rochester. Va publicar diversos articles en la revista insígnia de la disciplina, *American Political Science Review*, i va publicar juntament amb un dels seus estudiants, P. Ordershook, *An Introduction to Positive Political Theory*, una obra dirigida a disseminar la teoria positiva entre estudiants de llicenciatura i graduats.

Amb la seva política activa de construcció institucional, Riker va aconseguir de consolidar el nou enfocament de la teoria política positiva i d'estendre'l a altres centres acadèmics de prestigi del país. En els anys vuitanta, aquest enfocament va començar a tenir presència en els centres acadèmics de més prestigi del país després de la decisió d'Harvard de fitxar dos dels més destacats estudiants de Riker i representants de l'escola de Rochester, K. Shepsle i M. Fiorina. Des de llavors, la presència d'acadèmics compromesos amb aquest enfocament als centres d'excel·lència del país no ha fet més que créixer i ha aconseguit que aquest enfocament ocupi un lloc central en la disciplina i també transformar-la.

Departament de Ciència Política

Rochester va passar a ser el segon departament amb més èxit de col·locació dels seus estudiants en altres departaments de ciència política després de Yale.

Algunes de les contribucions més importants de l'escola de Rochester deriven de l'elecció social i formen part de la categoria dels models espacials d'agregació de preferències. En concret, el problema que origina bona part de la reflexió se centra en l'existència de cicles en la votació i els desequilibris consegüents en els resultats col·lectius. Encara que D. Black va descobrir una solució al problema dels cicles, treballs posteriors van demostrar que quan no es compleix la condició establerta per Black sobre una sola dimensió en la qual es poden situar els temes, en efecte, no hi ha cap mètode capaç d'evitar sempre l'existència de cicles en la votació. La perplexitat va sorgir en contrastar aquestes conclusions amb el que s'observava en el món real. En la pràctica política el més freqüent era trobar més d'una dimensió en l'alineació dels temes i, tanmateix, s'observava molta més estabilitat política del que predeia la teoria. La necessitat d'explicar tanta estabilitat política va obrir línies interessants de reflexió.

Riker mateix desenvolupa la primera línia de reflexió que sorgeix de la necessitat d'explicar tanta estabilitat política i tendeix a posar l'èmfasi de l'explicació en el marge de maniobra de les elits per a la manipulació política. Si no hi ha cap mètode d'agregació de preferències que assegurí que sempre es produirà el mateix resultat donada una mateixa distribució de preferències les elits disposen d'un ampli marge per a manipular l'entorn en què s'estructuren les decisions i induir el resultat que més els afavoreix. D'aquesta manera, identifica tres formes de manipulació política per mitjà de les quals les elits poden induir el resultat que més els afavoreix:

- 1) el control de l'agenda política;
- 2) el vot estratègic;
- 3) la utilització estratègica de les dimensions.

La segona línia de reflexió, iniciada i desenvolupada sobretot per K. Shepsle, destaca el paper de les institucions en la generació d'estabilitat política. Amb l'anàlisi del procés per mitjà del qual les preferències individuals es tradueixen en decisions col·lectives en els legislatius (particularment, en la cambra de representants d'Estats Units), Shepsle conclou que les institucions exerceixen el seu paper en la producció directa de resultats i les restriccions i generació d'estabilitat política mitjançant les restriccions que introdueixen en el procés d'agregació de preferències individuals. En aquest sentit, presenta les institucions com a inductores d'equilibri polític.

Finalment, una tercera línia de reflexió, explorada sobretot per M. Fiorina, se centra en l'explicació dels factors determinants del vot. Les característiques d'aquesta línia d'anàlisi són les següents: d'una banda, trenca amb l'enfocament estructural tradicional que explicava el vot per mitjà de factors com la ideologia i la identificació politicopartidària i la posició del votant en l'estructura de classes; i, de l'altra, per primera vegada (com les dues línies

d'anàlisi prèvies) concedeix a variables polítiques com les polítiques governamentals i la memòria retrospectiva del votant un paper central en l'explicació del comportament dels votants.

Les contribucions de l'escola de Rochester no es limiten al desenvolupament d'aquestes línies d'investigació derivades de l'elecció social, sinó que s'estenen també a la teoria dels jocs, la política comparada, la teoria de la democràcia i alguns avenços epistemològics. La teoria dels jocs ha servit sobretot per a entendre millor l'estructura dels conflictes i per a modelar estructures interactives amb diferents resultats socials. En política comparada la teoria política positiva ha permès avenços significatius, sobretot en els últims anys, amb la ja voluminosa literatura produïda entorn del tema de la formació de governs i coalicions en sistemes parlamentaris. En l'àrea de la teoria de la democràcia, destaquen dues contribucions importants: l'obra de Downs (1957), que ha donat origen als models espacials de competència electoral, i el treball de Riker (1982), que contraposa un concepte positiu de democràcia inspirat en l'elecció social a un concepte normatiu. Des de la teoria política positiva també hi ha hagut una preocupació important per les qüestions epistemològiques subjacents a l'enfocament mateix.

El paper indiscutible que l'escola de Rochester ha tingut en el desenvolupament de la teoria política positiva no esgota les contribucions de l'enfocament econòmic aplicat a la ciència política. L'enfocament econòmic ha estat utilitzat amb originalitat i amb èxit des d'altres àmbits i disciplines diferents de l'escola de Rochester. G. Becker mateix, del qual s'inclouen dues lectures en el dossier de lectures de l'assignatura, s'ha caracteritzat en la seva feina per portar l'enfocament econòmic molt més enllà de les fronteres de la seva disciplina, l'economia.

M. Olson

Un exemple d'aplicació original d'aquest enfocament és el treball de M. Olson (1965), que aplica amb èxit aquest mode d'anàlisi a un àmbit de la ciència política fins aquell moment inexplorat com el de la participació política.

G. Becker

El treball de G. Becker és un exemple d'originalitat i mostra la potencialitat de l'enfocament econòmic aplicat a àmbits tan inèdits del comportament humà com la família, la delinqüència, l'educació o el capital humà.

Resum

En aquest mòdul didàctic hem analitzat les principals característiques de l'enfocament econòmic aplicat a la ciència política. Aquest és un mètode d'aproximació a la realitat política que, com l'economia, té un marcat caràcter axiomàtic i deductiu, i que presenta com a element fonamental l'estricta consideració dels individus (entesos com a agents racionals) per explicar els fenòmens polítics de caràcter col·lectiu. Els seus orígens més immediats cal situar-los després de la Segona Guerra Mundial: d'una banda, trobem l'escola de l'elecció pública i, de l'altra, el desenvolupament de la teoria política positiva. L'escola de l'elecció pública neix en el si de l'economia per trobar resposta a per què els governs no actuen eficientment enfront dels errors del mercat: la nova perspectiva entén les decisions governamentals com el resultat de la interacció d'un conjunt d'individus vinculats als processos governamentals que tenen un comportament racional i maximitzador de la seva utilitat (votants, polítics i buròcrates). A diferència de l'escola de l'elecció pública, l'aproximació de la teoria política positiva neix en el si de la mateixa ciència política: semblantment a l'escola de l'elecció pública, però, esdevé una aproximació als fenòmens polítics que des d'uns quants axiomes referits a l'acció racional i amb un marcat individualisme metodològic construeix una base deductiva de caràcter positiu (amb afirmacions sobre com és el món) que intenta donar explicació als equilibris polítics realment existents.

Exercicis d'autoavaluació

1. El conductisme...

- a) posa especial èmfasi en el mètode quantitatiu per verificar hipòtesis sobre el comportament humà.
- b) disposa d'un important aparell normatiu per arribar a conclusions científiques.
- c) intenta fixar com hauria de ser la conducta humana.
- d) va intentar superar les deficiències de l'enfocament econòmic.

2. L'origen de l'elecció pública cal situar-lo en...

- a) l'anàlisi de les eleccions presidencials nord-americanes dels anys cinquanta.
- b) la comparació dels diferents sistemes electorals existents.
- c) la constatació per part dels economistes que els governs no sempre corregien els errors del mercat.
- d) l'obra d'Adam Smith La riquesa de les nacions.

3. Una característica essencial de l'escola de l'elecció pública és que...

- a) aplica el raonament econòmic al procés polític.
- b) es desenvolupa exclusivament a les universitats públiques dels Estats Units.
- c) analitza els processos polítics des d'una perspectiva discursiva i sociològica.
- d) dona una importància fonamental a les variables sociodemogràfiques per explicar el sentit del vot dels ciutadans.

4. La teoria política positiva sorgeix...

- a) del descobriment que les enquestes electorals sovint no feien prediccions correctes.
- b) de la necessitat de científicitat de la ciència política.
- c) d'un renovat interès per la filosofia política generat per les conseqüències de la Segona Guerra Mundial.
- d) de la necessitat d'explicar les causes de la Gran Depressió dels anys trenta.

5. El màxim representant de l'escola de la teoria política positiva és...

- a) William H. Riker.
- b) Gordon Tullock i James Buchanan.
- c) Kenneth Arrow.
- d) Joseph Schumpeter.

6. Diem que la "nova ciència de la política" és positiva perquè...

- a) en la base de la seva metodologia deductiva trobem afirmacions que descriuen com és el món.
- b) en la base de la seva metodologia deductiva trobem afirmacions que descriuen com hauria de ser el món.
- c) en la base de la seva metodologia discursiva i idealista trobem afirmacions que descriuen com hauria de ser el món.
- d) busca solucions als problemes polítics més urgents del segle XX.

7. La teoria política positiva...

- a) pren com a unitat d'anàlisi les societats.
- b) pren com a unitat d'anàlisi els grups socials informals.
- c) pren com a unitat d'anàlisi l'individu i les seves preferències.
- d) pren com a unitat d'anàlisi els partits polítics i els seus líders.

8. Els equilibris polítics que trobem que existeixen a la realitat es poden explicar mitjançant...

- a) l'existència d'una determinada "cultura política".
- b) el paper dels partits polítics.

- c) el rol dels ciutadans més interessats en qüestions polítiques.
- d) la capacitat de manipulació política de les elits i el paper de les institucions polítiques.

9. L'enfocament econòmic...

- a) s'ha demostrat com un paradigma ineficaç per a explicar la realitat política.
- b) se circumscriu a l'economia i a la ciència política.
- c) ha ultrapassat l'àmbit de l'economia i s'ha estès a altres disciplines.
- d) no aporta cap novetat metodològica respecte al conductisme.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. a

2. c

3. a

4. b

5. a

6. a

7. c

8. d

9. c

Glossari

conductisme Corrent metodològic característic de les ciències socials (principalment la psicologia i la sociologia) que posa l'accent en les tècniques quantitatives i en les variables empíricament observables per a verificar hipòtesis sobre el comportament humà.

enfocament econòmic Corrent metodològic que aplica el mètode d'anàlisi propi de l'economia per donar explicació a fenòmens polítics, socials, jurídics, biològics... La seva unitat d'anàlisi és l'individu (del qual se suposa que persegueix els seus fins de manera racional).

elecció pública Corrent acadèmic d'origen econòmic que aplica el raonament econòmic al procés polític i el modela atribuint als agents polítics (votants, polítics i buròcrates) unes motivacions semblants a les que l'economia atribueix als agents econòmics en el mercat.

teoria política positiva Corrent propi de la ciència política construït sobre una base deductiva derivada d'un conjunt d'axiomes o supòsits que descriuen el món i no com hauria de ser el món. Pren com a base l'estructura de les decisions individuals per explicar els resultats col·lectius.

Bibliografia

Arrow, K. (1951). *Social Choice and Individual Values*. New Haven: Yale University Press.

Barry, B. (1970). *Sociologists, Economists, and Democracy*. Chicago: Chicago University Press.

Black, D. (1948). "On the Rationale of Group Decision Making". *Journal of Political Economics* (núm. 56, pàg. 23-34).

Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. Nova York: Harper.

Olson, M. (1965). *The Logic of Collective Action*. Cambridge: Harvard University Press.

Riker, W.H. (1963). *The Theory of Political Coalitions*. Nova York: Yale University Press.

Riker, W.H. (1982). *Liberalism Against Populism*. San Francisco: Freeman.

Riker, W.H.; Orderhook, P. (1973). *An Introduction to Positive Political Theory*. Englewood Cliffs (Nova Jersey): Prentice Hall.

Shapley, L.S.; Shubick, M. (1954). "A method of evaluating a distribution of power in a committee system". *American Political Science Review* (núm. 48, pàg. 787-792).

Von Neumann, J.; Morgestern, O. (1947). *The Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton: Princeton University Press.

